עין משפט נר מצוה

קכט א מיי' פי"ח מהל' אישות הלכ' יח טוש"ע אה"ע סי' נג סעיף טז:

א ב מיי' פ"י מהל' אישות הלכה ז ופט"ז הלכ' ג סמג עשין מח טוש"ע שם סי' סו סעיף ז:

ב ג מיי' פ"י שם הלכ' יא סמג שם טוש"ע שם סי' נה סעיף ו:

ג ד מיי' פ"י שם הלכה ז ופי"ב שם הל' ח סמג שם טוש"ע שם סי' סו סעיף ט:

ד ה מיי' פט"ז שם הל' ג סמג שם טוש"ע שם סעיף ז:

ה ו מיי' פי"ח שם הל' כח טוש"ע שם סי' לג סעיף י:

ו ז מיי' פי"ד שם הל' ח ט [ופט"ז הלכה יד] סמג לאוין פא טוש"ע שם סימן עז סעיף ג [וסי' לו סעיף ז]:

ז ח מיי' פי"ח שם הל' א טוש"ע שם סימן לג סעיף יא:

ח ט מיי' פכ"ד שם הל' טו סמג עשין מח טוש"ע שם סימן קטו סעיף ד ה:

◆

תוספות רי"ד

את עצמו. פי' והגזבר בא למשכנו על ערכו הקצוב לו בפרשה לפי שניו: **אין לו לגזבר לא בכסות אשתו ולא בכסות בניו ולא בצבע שצבען לשמן ולא בסנדלים חדשים שלקחן לשמן.** פי' אע"פ שלא לבשם עדיין כיון שלקחן או צבען לשמן קנו אותם במתנה אלמא אין שמין לכסות אשה כשמואל. א"ל רבא לר"נ וכי מאחר דתנן מתני' כוותיה דשמואל אמאי הל' כוותיה דרב. א"ל **לכעורה כשמואל נקטה.** פי' לאדם כיעור שאינו מעיין ומדקדק לפום ריהטא נראה לו כשמואל ס"ל מתני' דעירובין[ז] אבל כי מעיינת ביה שפיר הל' כרב: מ"ט **כי אקנו לה אדעתא למיקם קמיה.** פי' ומתכבד בהן לפיכך אין לו בכסות אשתו וכו': **אדעתא למשקל ומיפק לא אקני לה.** פי' כגון אלמנה שהולכת ונשאת לאחר: **כלתי' דר' אלישוב** הוה תבעה כתובה מיתמי הות ממטיא לה לב"ד א"ל זילא מילתא דתיזלי הכי לבישתינהו וכיסיתינהו לכולהו אתו לקמיה דרבינא א"ל הל' כוותיה דרב דאמר אלמנה שמין מה שעליה: **ההוא דאמר נדוניא לברת.** פי' שכ"מ היה וצוה שיתנו מנכסיו נדוניא לבתו והי' קצובים להן בגדי הנדוניא כמה מלבושים כמה קשרי הראש: **זול נדוניא.** פי' שבשעת צוואה היתה הנדוניא נקחת במאתים ועכשיו נקחו במנה: **אר"א ב"א פורנא ליתמי.** פי' הריוח, ואע"ג דא"ל כי אמר אביה למיתב לה נדוניא מידע ידע דבמאתן מזבנא ומאתן זוזי שבק לה השתא נמי כי זל שיתנו לה מאתן זוזי אפ"ה ל"ל אלא נדוניא הנקחת במנה וה"ה נמי אם הוקרה הנדוניא שחייבים לקנות לה היקרים כפי מה שנמכרים עכשיו: **ההוא דא"ל** ד' מאות זוזי מן חמרא לברת איקר חמרא אמר ר"י (דניחא) [רווחא] ליתמי וימכרו היין ויתנו לה ד' מאות זוז ול"א כבר זכתה בשעת הצוואה היין שוה ד' מאות זוז ואם הוקיר הוקיר לבת: **קריביה דר"י** הוות להו אתת אבא דהות (קמרוחה) [קמפסדה] מזוני. **אתו לקמי' דר"י** בעוד שהי' אביהן שכ"מ, א"ל זילו אמרו ליה לאבוכון דליתיב לה ארעא למזונה **אתו לקמיה דר"ל** אחר שמת ועשה הצואה כר"י, **א"ל כ"ש שריבה לה מזונות** דהכי קא"ל אם לא יתנו לך מזונות מרווחים כמו שאת רגילה עמי גבי מזונותיך מזו הקרקע: **א"ר אבהו לדידי מפרשא ליה מיניה דר"י אמר למזונות ריבה לה אמר במזונות קצץ לה מזונות.** ומכאן מוכח דר"י ס"ל כשמואל דאי כרב יתנו לה כתובתה ויסלקוה מעליהן: **הדרן עלך נערה**

אע"פ שאמרו בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה אם רצה להוסיף אפילו מאה מנה יוסיף נתאלמנה או נתגרשה בין מן האירוסין בין מן הנשואין גובה את הכל ראב"ע אומר מן הנשואין גובה הכל מן האירוסין בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה שלא כתב לה אלא ע"מ לכונסה. פי' נתאלמנה וכו' היכא דקדים וכ' לה תוספת מן האירוסין ומ"ה אמר ת"ק דגובה את הכל דכיון דכתב לה הכל לפי תנאו, והא דאוקימנא לעיל הל' א' זה וא' זה מן הנשואין ה"מ לטרוף לקוחות מזמן נשואין שלא כתב לה אחריותא אלא משעת חופה ואילך אבל מן המחוררין גובה אף מן האירוסין, ור"א פליג ואמר דמן האירוסין לא גביא אלא מנה מאתים ולא תוספת שלא כתב לה תוספת מן האירוסין אלא ע"מ לכונסה וזה שכתב לה מן האירוסין כדי להבטיחה שכך הוא עתיד להוסיף לה אבל מנה מאתים גביא בין אם נאמר שיש כתובה לארוסה בתנאי ב"ד אע"ג דלא כתב לה בין אם נאמר דוקא שכתב לה שאין לומר שם לא כתב לה אלא ע"מ לכונסה שהדבר ידוע שאם יכניסנה יש לה מנה מאתים ולמה כתב לה מקודם לכן אילולי שתגבה מן האירוסין אבל התוס' שאינו ידוע אלא אחר שיכנוס שהוא תלוי ברצון האיש אם ירצה יוסיף ואם לאו לא יוסיף אמרינן לא כתב לה אלא ע"מ לכונסה והבטיחה מקודם לכן כמה יוסיף לה אם יכנוס: **פשיטא.** פי' ובמאי דתנן בפ"ק ב"ד של כהנים היו גובין לבתולה ד' מאות זוז ולא מיחו בידם חכמים לא אמרינן פשיטא שהן היו כותבין לבתולה ד' מאות זוז והוא נראה שמוסיפים על דברי חכמים ואדרבה הי' ראוי למחות בידן אבל זה שאינו כותב לבתולה אלא מאתים כדברי חכמים אם רוצה להוסיף משלו פשיטא שהוא יכול להוסיף: **מ"ד קיצותא הוא דעבדי רבנן שלא לבייש את מי שאין לו קמ"ל.** פי' מנה מאתים אין טפי לא שלא לבייש את מי שאין לו להוסיף קמ"ל אם רצה להוסיף וכו': **רצה לכתוב לא קתני אלא רצה להוסיף.** פי' אי הוי תני לכתוב לא הוה שמעי' מינה שתהא התוס' קרויה כתובה אלא במתנה מדעתו ואין שם כתובה עליו השתא דתנא להוסיף משמע נוספת על הכתובה שתקנו חכמים ושם כתובה עליו גם הוא: **מסייע ליה לר"א דאמר ר"א תנאי כתובה.** פי' התוס'. **ככתובה דמי:** פי' דכי היכי דאמרת לעיל לא כתב לבתולה מאתים ולאלמנה מנה חייב תוספת נמי כיון דאמר הכי והכי אוסיפ' לה אע"פ שלא כתב לה חייב:

ארבע מאה זוזי מן חמרא לברת. וא"ת דבפרק התקבל (גיטין דף סה:) גבי גניבא יוצא בקולר הוה כי נפק אמר הבו ארבע מאה זוזי לרבי אבינא מחמרא דהרפניא וקאמר התם (דף סו.) דלא קנה רבי אבינא דחמרא לא קאמר דמי חמרא לא קאמר אלא מחמרא קאמר ואין סברא לחלק בין מחמרא למן חמרא ויש לומר דהתם נמי מסיק מחמרא לייפות את כחו: **דנייחד** לה ארעא למזונה. אע"ג דלעיל (נג:) נתחרט ר' יוחנן על מה שהשיאן עצה הכא אין גנאי כיון דבדעתה תלוי אם תרצה לקבל: **למזונות** ריבה לה מזונות כו'. תימה דבפ' המקבל (ב"מ דף קד:) מסיק דלא שנא אמר לכתובתה ל"ש אמר בכתובתה ארבע מאה זוזי דאינון מאתן גבי הבו לה ארבע מאה זוזי לברת ויש לומר דהכא דווקא לפי שהיא מוחזקת במזונות אמרינן למזונות ריבה לה מזונות אבל התם אין הבת מוחזקת אי נמי התם לא הוה ליה למימר אלא הבו לה ארבע מאה זוזי ומדקאמר לכתובתה משמע דעם של בעל קאמר ליהוי ארבע מאה זוזי אבל הכא דצריך לפרש למזונות יש לחלק:

הדרן עלך נערה

אף על פי. אם רצה להוסיף אפי' מאה מנה מוסיף. תימה דעכשיו נהגו שכותב חתן לכלה מאה ליטרין אע"פ שאין לו שוה פרוטה דבשלמא כשיש לו הוא משעבד נכסיו לזה החוב והואיל ונתחייב אפילו נאבדו אלו הנכסים וקנה אחרים הם משתעבדים אע"פ שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם מ"מ אדם משעבד דבר שלא בא לעולם כיון דכתב ודעתיד אנא למיקני כדאמרינן במי שמת (ב"ב קנז. ושם) אבל אותו שאין לו היאך ישתעבד[ו] נכסיו שיקנה אחרי כן כיון שלא נתחייב לה היינו דבר שלא בא לעולם ושאל ר"י לרבי אליהו והשיב לו דמלינו כענין זה בפרק השוכר את הפועלים (ב"מ דף צד. ושם) דתניא מתנה שומר חנם להיות כשואל ופריך במאי בדברים ומשני בשקנו מידו משמע בכל ענין אע"פ שאין מקנה לו שום נכסים אלא שמשעבד גופו לזה החוב מעתה ולכשיהיו לו נכסים חל שעבודו מעתה ואין זה קנין דברים בעלמא דקנין דברים לא הוי אלא כההיא דריש בבא בתרא (דף ג.) שקנו מידם לחלוק חצר שאין בה דין חלוקה אבל מה שמשעבד גופו להתחייב לדבר זה משתעבד ואין זה קנין דברים בעלמא וי"מ דכיון דכותב סתמא שיהיו כל נכסיו אחראין למה לא נתחייב הרי הודה שיש לו נכסים ואע"פ שאנו יודעים שאין לו הודאת בעל דין כמאה עדים דמי ומטעם זה אור"ת שכותבין בהרשאות והקניתי לו ארבע אמות קרקע בחצרי אע"פ שאנו יודעים שאין לו קרקע כיון דמודה שיש לו הודאת בעל דין כמאה עדים דמי(ט): **למורדת.** אליבא דר' יוסי לא איצטריך דאפי' לא הוי תנאי כתובה ככתובה פוחת לה דהא אמר לקמן במתני'(י) לעולם פוחת והולך שאם נפלה לה ירושה ממקום אחר חוזר וגובה ממנה אלא לרבנן איצטריך שאינו פוחת אלא כתובה דתוספת נמי ככתובה: **ולפוגמת.** איצטריך דאם פגמה כתובתה לא תגבה גם התוספת אלא בשבועה אפי' היתה הכתובה בשטר אחד והתוספת בשטר אחר א): **ולתובעת.** פירש בקונטרס שאם תבעה תוספת שאין לה מזונות ולא יתכן פירושו אליבא דרבנן דאמרי לקמן בפרק אלמנה (דף צז:) משכנה או נתנה מקצת כתובתה יש לה מזונות אלא יש לפרש ולתובעת שאם תבעה מנה מאתים ושיירה תוספת דיש לה מזונות כיון דתנאי כתובה ככתובה הרי לא תבעה כי אם מקצת כתובה: **ולעוברת** על דת. דהואיל והפסידה כתובתה הפסידה נמי תוספת ואף על גב דממאנת ושניה ואיילונית אין להן כתובה ויש להן תוספת(כ) התם היינו טעמא דמתחלה כשכתב תוספת לאו אדעתא דכתובה כתב לה דהא יודע שאין לממאנת ושניה כתובה הלכך תוספת דכתב לה מתנה בעלמא כתב לה ולא שייכא לכתובה כלל ואיילונית נמי תוספת דכתב לה מתנה בעלמא מחמת חיבת לילה הראשונה(ל) ואפילו תמצא איילונית הואיל ולא פירש אבל הכתובה עצמה הואיל ואינה תלויה בכתיבתו אין דעתו לכותבה אלא כמו שחייבוהו חכמים אם אינה איילונית אבל עוברת על דת דמעיקרא תוספת אדעתא דכתובה כתב לה כשקנסוה בכתובה קנסוה גם בתוספת:

ולשבח

ארבע מאה זוזי מן [א]**חמרא לברת אייקר חמרא** אמר רב יוסף רווחא ליתמי קריביה דרבי יוחנן הוה להו איתת אבא דהוה קמפסדה מזוני אתו לקמיה דרבי יוחנן אמר להו איזילו ואמרו ליה לאבוכון דנייחד לה ארעא למזונה אתו לקמיה דריש לקיש אמר להו כל שכן שריבה לה מזונות אמרו ליה והא רבי יוחנן לא אמר הכי אמר להו זילו הבו לה ואי לא מפיקנא לכו רבי יוחנן מאוניכו אתו לקמיה דרבי יוחנן אמר להו (א)מה אעשה שכנגדי חלוק עלי אמר רבי אבהו לדידי מפרשא לי מיניה דרבי יוחנן אמר (א)למזונות ריבה לה מזונות אמר במזונות קצץ לה מזונות:

הדרן עלך נערה

אף על פי שאמרו בתולה גובה[ב] מאתים ואלמנה מנה (ב)אם רצה להוסיף אפי' מאה מנה יוסיף (ג)נתארמלה או נתגרשה בין מן הארוסין בין מן הנשואין גובה את הכל רבי אלעזר בן עזריה אומר (ג)מן הנשואין גובה את הכל מן האירוסין בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה שלא כתב לה אלא על מנת לכונסה (ג)רבי יהודה אומר אם רצה כותב לבתולה שטר של מאתים והיא כותבת התקבלתי ממך מנה ולאלמנה מנה והיא כותבת התקבלתי ממך חמשים זוז רבי מאיר אומר (ד)כל הפוחת לבתולה ממאתים ולאלמנה ממנה הרי זו בעילת זנות: **גמ'** פשיטא מהו דתימא קיצותא עבדו רבנן (ד)שלא לבייש את מי שאין לו קמ"ל: [אם רצה להוסיף כו'[ג]]: רצה לכתוב לא קתני אלא רצה להוסיף מסייע ליה לר' איבו אמר רבי ינאי (ה)דאמר ר' איבו אמר רבי ינאי (ה)תנאי כתובה ככתובה דמי נפקא מינה(י) (ו)למוכרת ולמוחלת (ז)למורדת ולפוגמת (ח)לתובעת (ט)ולעוברת על דת

לשבח

ארבע מאה זוזי מן חמרא. משמע אותו יין יהא משועבד לכך אבל היין עצמו לא אמר ליתן לה כדמיו של יום הצוואה: **מפסדה מזוני.** מרבה לאכול: **דנייחד לה.** בצוואת שכיב מרע ובעדים אולי תקבל עליה דאפי' גבי כתובה תנן (פאה פ"ג מ"ז) הכותב כל נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע כל שהוא אבדה כתובתה רבי יוסי אומר אם קבלה עליה אע"פ שלא כתב לה [ד]ליטנא אחריגא דהוי ליה כמחלק נכסיו על פיו ונתן שאר הנכסים לבניו והוה להו משעבדי °ואין הבנות והאשה ניזונות ממשעבדי(ו): **כל שכן שריבה לה מזונות.** אם אמר קרקע זו למזונותיך אין זה אלא אם לא יתנו ליך מזונות מרווחים אלא מצומצמים טלי קרקע זו להעדפה דאי לשעבדה למזונותיה הרי כל נכסיו משועבדים לכך: **שכנגדי.** אנוש כערכי וראוי לחלוק עלי: **במזונות.** בחוב מזונות שיש ליך עלי משמע שזו תהא פרעון לכך:

הדרן עלך נערה

אף על פי. **אם רצה.** בגמרא פריך פשיטא: **שלא כתב לה.** תוספת דמדעתו אלא על מנת לכונסה: **והיא כותבת.** אע"פ שלא נתקבלה מוחלת וכותבת בלשון שובר: **גמ' רצה לכתוב לא קתני.** אי תנא לכתוב לא הוה שמעינן מינה שיהיה התוספת קרוי כתובה אלא כמתנה מדעתו ואין שם כתובה עליו השתא דתנן להוסיף משמע נוסף על הכתובה שתקנו חכמים ושם כתובה עליו גם הוא מסייע ליה כו': **תנאי כתובה.** תוספת שהוא מתנה להוסיף לה וכן מזונות וכל הנך דתנן בפרקין דלעיל: **למוכרת ולמוחלת.** מוכרת כתובתה או מוחלת כתובתה מחלה ומכרה את הכל לפי שהכל קרוי כתובה ולא אמרינן לא מיקרי כתובה אלא מנה מאתים: **למורדת.** דתנן בפרקין (לקמן סג.) המורדת על בעלה פוחתין לה מכתובתה כו' עד מתי הוא פוחת עד כנגד כתובתה לא תימא כנגד מנה מאתים לחודייהו אלא אף התוספת פוחתין והולכין: **ולפוגמת.** בפרק הכותב (לקמן פז.) תנן הפוגמת כתובתה לא תפרע אלא בשבועה אם פגמה תוספת נמי שאמרה לשם פרעון התוספת התקבלתי דינר אף זו פוגמת כתובתה היא ואם טוען בעלה התקבלת כל כתובתיך לא תפרע אלא בשבועה: **לתובעת.** שאמרו חכמים(מ) התובעת כתובתה בב"ד אין לה מזונות תובעת תוספת נמי אין לה מזונות: **עוברת על דת.** בפרק המדיר (לקמן עב.) שאמרו עליה תצא שלא בכתובה לא תימא כתובת מנה מאתים אבל תוספת מתנה בעלמא הוא לא(נ) הפסידה:

לשבח

מסורת הש"ס עם הוספות

א) [לקמן פד:], ב) לעיל מז. לקמן פט: ב"מ יז:, ג) לעיל נא., ד) [פסחים פב. וש"נ], ה) [לקמן קד:], ו) עי' תוס' יבמות סה: ד"ה כי, ז) גיטין מח:, ח) לעיל ע"א, ט) [ועי' תוס' ב"ק קד: ד"ה אגב ותוס' ב"ב מד: ד"ה דלא], י) סג., כ) לקמן קא., ל) לקמן נו ע"א.

◆

תוספות ישנים

א) [אבל אם הכל בשטר א' אפי' אין תנאי כתובה ככתובה נשבעת על הכל דהא בפוגם שאר שטרות נמי איכא שבועה. ת"י]:

◆

גליון הש"ס

רש"י ד"ה דנייחד לה וכו' ואין הבנות והאשה ניזונות ממשעבדי. עיין לעיל דף מט ע"ב רש"י ד"ה מיבעיא ול"ע:

◆

הגהות וציונים

א] גי' הראב"ד (ברא"ש) **מדמי** חמרא (וכ"ה ברי"ף), והרשב"א גיטין סו ע"א העתיק בשמו **הבו לה** ת' זוזי **מדמי** חמרא, ועי' סמ"ע סי' רנג ס"ק לה ובקצוה"ח שם: ב] בבה"ג ובכמה כת"י במקום "גובה" הגירסא **כתובתה**, ועי' שמ"ק ומהר"ם שיף: ג] גירסת רש"ל (גליון): ד] מכאן עד סוה"ד ליתא בדפו"י ובכת"י, ונוסף ע"פ מהרש"ל: ה] רי"ד ור"ן וכת"י **ולא**: ו] נדצ"ל **ישעבד**. ובבארות המים **שעבד**: ז] צ"ל **דערכין**:

◆

ליקוטי רש"י

דנייחד לה ארעא למזונה. והא דלא אמר ר' יוחנן הכא עשינו עצמנו כעורכי הדיינין כמה שאמר לעיל משום שזה המעשה היה תחלה ואחר כך היה אותו המעשה ולאחר כל הדברים אמר עשינו עצמנו כעורכי הדיינין כך שמעתי ולי נראה משום דהכא כדין עבד כיון דמפסדא מזוני אבל לעיל מאי הוה לה למעבד אם חלתה לאו פשיעה דידה הוא [רש"י כת"י משיטמ"ק, ועוד מגליון כת"י אחר]. **מפיקנא לכו רבי יוחנן מאונייכו.** עי' יבמות ס: ד"ה מפיקנא וסנהדרין ח. ד"ה מפיקנא. **גובה את הכל.** בין כתובה של תנאי ב"ד דהיינו מנה לאלמנה ומאתים לבתולה בין תוספת [ב"מ יז:]. **והיא כותבת התקבלתי וכו'.** לשון שובר ואפי' לא נתקבלה ולר' מאיר אינה יכולה למחול בעודה תחתיו [לעיל נא.]. **כל הפוחת.** אפי' בתנאה מדלא תנא כל בתולה שאין לה מנה מאתים וכו' ואלמנה שאין לה מנה הרי זו בעילת זנות ש"מ דהכי אשמועינן שאע"פ שהיא גובה לבסוף דאין תנאו קיים אפילו הכי כיון דמיעקרא אתני קרי לה בעילת זנות משום דבשעת ביאה לא הוה סמכא דעתה אכתובה [לקמן נו:]. ואפי' בתנאה והתנאי בטל קרי לה בעילת זנות משום דלא סמכא דעתה [לקמן נז.].

[א]לשבח [ב]לשבועה [ג]ולשביעית [ד]ולכותב כל נכסיו לבניו לגבות מן הקרקע [ה]ומן הזיבורית [ו]וכל זמן שהיא בבית אביה [ז]ולכתובת בנין דכרין איתמר כתובת בנין דכרין פומבדיתא[א] אמרי [א]לא טרפא ממשעבדי ירתון תנן בני מתא מחסיא אמרי טרפא ממשעבדי [ב]יסבון תנן [ח]והלכתא לא טרפא ממשעבדי [ג]ירתון תנן [ט]מטלטלי ואיתנהו בעינייהו בלא שבועה ליתנהו בעינייהו פומבדיתא אמרי בלא שבועה בני מתא מחסיא אמרי בשבועה והלכתא [י]בלא שבועה ייחד לה ארעא בארבעה מצרנהא בלא שבועה בחד מצרא פומבדיתא אמרי בלא שבועה בני מתא מחסיא אמרי בשבועה והלכתא [כ]בלא שבועה [ל]אמר לעדים כתבו וחתמו והבו ליה[ב] קנו מיניה לא צריך אימלוכי ביה לא קנו מיניה פומבדיתא אמרי לא צריך אימלוכי ביה בני מתא מחסיא אמרי צריך אימלוכי ביה [מ]והלכתא צריך אימלוכי ביה: ר' אלעזר בן עזריה וכו': איתמר רב ורבי נתן[ג] חד אמר הלכה כרבי אלעזר בן עזריה וחד אמר אין הלכה כר' אלעזר בן עזריה תסתיים דר' נתן הוא דאמר הלכה כר' אלעזר בן עזריה דשמעי' ליה לרבי נתן דאזיל בתר אומדנא [ז]דאמר רבי נתן[ד] הלכה כרבי שמעון שזורי [נ]במסוכן ובתרומת

לשבח. שאמרו בבכורות (דף נא:) אין הבכור נוטל פי שנים בשבח שהשבחו הנכסים לאחר מיתת אביהן ולא האשה בכתובתה ותוספת נמי לא גביא משבח שהשבחו נכסים לאחר מיתת בעלה: **ולשבועה.** לכל מילי דשייכא לישבע על הכתובה כגון הנפרעת שלא בפניו ועד אחד מעידה שהיא פרועה והנפרעת מנכסים משועבדים ומנכסי יתומים דתנן בפרק הכותב (לקמן פז.) דבעו שבועה אף תוס' נמי בעי שבועה ואע"ג דפוגמת בהאי כללא איתיה איצטריך למינקטיה בהדיא לאשמועינן דפגימת תוספת מהניא להשביעה כפגימת כתובה: **ולשביעית.** שאין שביעית משמטת כתובה כשאר שטרות אלא אם כן פגמה וזקפה כדאמרינן במסכת גיטין (דף יח.) ותוספת נמי לא משמט: **לכותב** [ה]**נכסיו לבניו.** וכתב לאשתו קרקע כל שהוא אבדה כתובתה כדאיתא בי"ש נוחלין (ב"ב קלב.) ותוספת ככתובה: אין כתובה נגבית אלא מן הקרקע ומן הזיבורית כדתנן בהניזקין (גיטין מח:) וכן תוספת: **כל זמן שהיא בבית אביה.** תנן בהנושא (לקמן קד.) כל זמן שהיא בבית בעלה במשך אלמנותה גובה כתובתה לעולם וכל זמן שהיא בבית אביה שלא היו עובדים אותה היתומים ולא זנין אותה גובה כתובתה עד כ"ה שנים ואם שתקה יתר על כן יום אחד מחלתה וכן תוספת: **כתובת בנין דכרין.** כשם שנוטלים נדוניית אבי אמם ומנה מאתים כך נוטלים תוספת: **איתמר** גרס ולא גרס דאיתמר: **ירתון תנן.** אינון ירתון כסף כתובתיך[ה] וירושה לא טרפא לקוחות: **יסבון תנן.** לשון ב"ח: **מטלטלי ואיתנהו בעינייהו.** המייחד מטלטלין לכתובת אשתו ומת והן בעין והיא נפרעת מהן נוטלתן שלא בשבועה דטעמא מאי אמור רבנן מנכסי יתומין לא תפרע אלא בשבועה דחיישינן דלמא צררי אתפסה[י] והכא היינו צררי דאתפסה: **ליתנהו בעינייהו.** כגון שאבדו: **בלא שבועה.** דכיון דאבוד הני לא אתפסה אחריני וכל נכסיו אחראין לכתובתה ונפרעת מן הקרקעות: **בארבעה מצרנהא.** שייחד לה קרקע וכתב לה בארבעה[ו] המצרים שלה בחייו לעשותה אפותיקי לכתובתה ומת נפרעת הימנה בלא שבועה דודאי תו לא מתפיס לה צררי אחריני: **בשבועה.** דכיון דלא כתב לה ארבעה המצרים אין זו סמיכה לסמוך עליה והרי היא כמי שלא ייחד ואיכא למיחש לצררי: **אמר לעדים כתבו וחתמו.** כגון מתנת קרקע: **לא צריך לאימלוכי ביה.** אם עדיין עומד בדבורו שיכתבו לו דכיון דקנו ממנו סתם קנין לכתיבה עומד[י]: **בתר אומדנא.** אומד הדעת בדבר שאינו מפורש אומדין בית דין ואומרים סתם איניש להכי איכוון דלא כותב לה ממונו חנם אלא לחיבת ביאה: **במסוכן.** במסכת גיטין (דף סה:) המפרש והיוצא בשיירא ואומר כתבו גט לאשתי אע"פ שלא אמר תנו הרי אלו יכתבו ויתנו דמחמת טרדתו שהוא בהול על נפשו לא הספיק לגמור דבריו ומעיקרא לכתבו ותנו נתכוון ר"ש שזורי אומר אף המסוכן הגוסס והיינו בתר אומדן דעתא דאמרינן לא אמר כתבו אלא שיתנו הואיל ומסוכן הוא לא נתכוון לצחק בה: ובתרומת

ולשבח. תוספת היא ככתובה שלא תגבה השבח אבל אי לא הוי תנאי כתובה ככתובה היתה גובה תוספת מן השבח כמו בעל חוב דגבי אפי' משבח שהשביחו יתומים ואע"ג דאין להם על מי לחזור והוי כמקבל מתנה דאמרינן בפרק קמא דבבא מציעא (דף טו.) דלא גבי בעל חוב שבח מיניה משום דאין לו על מי לחזור מכל מקום מן היורשין גבי דלא דמו למקבל מתנה שעליהם מוטל יותר לפרוע חוב אביהם[ק] וכן משמע[א] בפרק יש בכור (בכורות דף נא: ושם) דתנן אין הבכור נוטל פי שנים מן השבח ולא האשה בכתובתה ולא הבנות במזונותיהן ופריך בגמרא והאמר שמואל בעל חוב גובה את השבח ומשני מקולי כתובה שנו כאן והתם בשבח שהשביחו יתומים איירי ולא בשבח של לקוחות מדקתני ולא הבנות במזונותיהן ואי מלקוחות מאי איריא שבח הא קרקע נמי לא גבו דאין מוציאין למזון הבנות מנכסים משועבדים והא דאמר בהמקבל (ב"מ דף קי. ושם) יתומים אומרים אנו השבחנו ובעל חוב אומר אביכם השביח על מי להביא ראיה משמע דאי יתומים השביחו לא היה נוטל בעל חוב שבח התם מיירי כגון שעשאה אביהן לו אותה קרקע אפותיקי ואמר אם לא אפרעך עד זמן פלוני יהיה קרקע זה קנוי לך מעכשיו דהתם ודאי השבח של יתומים דהוי כיורד לתוך שדה חבירו שלא ברשות דשמין לו וידו על התחתונה[ט] ותדע דהא קאמר התם דעל היתומים להביא ראיה מאי טעמא דארעא כיון דלגוביינא קיימא כמאן דגביא דמיא ואי דלא עשאה אפותיקי אמאי חשיב לה בחזקת ב"ח אדרבה הויא בחזקת יתמי דהא מצי לסלוקי ליה בזוזי[י] וב"ח ניתי ראיה:

ולשבועה. פ"ה לענין עד אחד מעידה שהיא פרועה ונפרעת שלא בפניו כו' ולא אתי שפיר למאן דמשוה שאר שטרות לכתובה[כ] ונראה לר"י דה"פ ולשבועה שאם נשבעה על הכתובה נשבעת נמי על התוספת דכשבאה לגבות תוספת אינה צריכה לחזור ולישבע[ל]: **ולשביעית.** תימה דבסוף מסכת שביעית[מ] פליגי בהקפת חנות ובשכר שכיר דאיכא למ"ד דאין משמטין ור' יוסי פליג ואמר כל מלאכה שפוסקת בשביעית משמטת ולדידיה ניחא דה"ה דמשמט הקפת החנות וכל מילי אפילו דלאו הלואה ואי לאו דתוספת ככתובה הוי משמט אבל לרבנן דאית להו אין משמט אלא מלוה אם כן אפי' אם אין התוספת ככתובה אינו משמט דלאו הלואה היא ואור"י דלמ"ד בפ"ב דגיטין (יח. ושם) פגמה אע"פ שלא זקפה גבי כתובה דמשמע נפקא מיניה אם פגמה הכתובה הוי כאילו פגמה התוספת וכן למ"ד עד שתפגום ותזקוף אם פגמה וזקפה הכתובה כאילו פגמה וזקפה התוספת: **יסבון** תנן. ואם תאמר תקשי ליה מתניתין דמי שהיה נשוי (לקמן דף צ.) דתנן שניה ויורשיה קודמין ליורשי ראשונה וי"ל דהתם דחי לה לעולם אחת בחייו ואחת במותו אין לה כתובת בנין דכרין ומאי קודמין לנחלה: **נראה** כפי' ר"ת דגריס ברישא ייחד לה ארעא בארבע מצרנהא ואח"כ גריס מטלטלי ואיתנהו בעינייהו והשתא אתי שפיר דלא הזכיר יחוד גבי מטלטלי משום דכבר הזכיר יחוד גבי ארעא ועלה קאי אבל לספרים דגרסי מטלטלי ואיתנהו בעינייהו ברישא תימה דלא קאמר ייחד לה מטלטלי כיון דלא דיבר כלום ביחוד: **כתובו** וחתמו והבו ליה קנו מיניה **לא צריך לאמלוכי ביה.** וה"ה אפי' לא אמר כתובו וחתמו כיון דקנו מיניה לא צריך לאמלוכי ביה דסתם קנין לכתיבה עומד כדאמרינן בחזקת הבתים[ב] (ב"ב דף מ. ושם) ולא נקט כתובו וחתמו אלא משום סיפא דאפילו הכי צריך לאמלוכי ביה וטעמא כיון דבעין יפה נותן שמקנה לו מיד ואינו רוצה להמתין עד שילך ויזכה בשדה יש לנו לומר דייפה כחו נמי לענין כתיבה דסתם קנין שבש"ס היינו קנין חליפין ומיהו למ"ד אחריות לאו טעות סופר הוא צריך לאמלוכי ביה לכתוב בו אחריות כדאמר שמואל בפרק קמא דב"מ (דף יד.) שעבוד צריך לימלך אבל למ"ד טעות סופר הוא אין צריך לימלך ומיהו אם רוצה יכול לחזור בו כדאמרינן בהמוכר הספינה (ב"ב דף עז. ושם) זכו בשדה זו לפלוני וכתבו לו את השטר חוזר בשטר ואינו חוזר בשדה ופר"י ב"ר מרדכי בשם ריב"א דדוקא בשטר מכר חוזר שאינו רוצה שיהיה עליו שעבוד בשטר דשטר מכר טריף ממשעבדי אבל במתנה שאין השטר אלא לראיה אף בשטר אינו יכול לחזור דעבדינן תקנתא לרמאה דמוכחא מילתא שרוצה לחזור ממתנה ור"ת מפרש דאף במתנה חוזר בשטר משום דלא ניחא ליה דליפשו שטרי עילויה[י] שיסברו העולם שהוא שטר מכר שיש שעבוד ומנעים מלהלוות לו וזיילי נמי נכסיה כשיצא קול שמכר קרקעות או נתן ואע"ג דתנן בפרק גט פשוט (ב"ב דף קסח.) מי שנמחק שטר חובו שבא לב"ד ועושין לו שטר אחר ולא חיישינן שמא יסברו שזהו שיעבוד חדש מה שכותבין לו עתה דמשום הך חשש אין לנו להפסיד לזה זכותו שכבר היה לו שטר. [וע"ע תוס' סנהדרין כט: ד"ה הודה]: ובתרומת

מסורת הש"ס עם הוספות

א) [לקמן ל:], ב) [ב"ב קלא.], ג) [שם ולעיל נב:], ד) חולין עה: ע"ש מנחות ל:, ה) לעיל נב:, ו) עי' ב"ב קעד סע"א, ז) ב"ב מ., ח) לקמן צא:, ט) ב"מ קא., י) עי' ב"מ טו:, כ) לקמן פח., ל) וע"ע בראי"ש (ב"ש), מ) פ"י מ"א, נ) לקמן צט ע"א.

תוספות ישנים

א) [ויש לדחות ההוא דסתמא קאמר התם דאין האשה גובה ולהכי פריך והאמר שמואל בעל חוב גובה את השבח מלוקח ומשני מקולי כתובה שנו כאן דאפי' מלוקח לא גביא. ת"י]:

ב) וי"מ דהיא דחזקת הבתים קאי אהודאה דלעיל מיניה דקאמר הודאה בפני שנים צריך לומר כתובו קנין בפני שנים א"צ לומר כתובו דכיון דכבר הודה למה הלך והקנה אם לא כדי שיכתבו א"נ התם איירי במתנה דליכא שעבוד דהתם הוי סתם קנין לכתיבה אבל הכא בתוספת כתובה לא וגרס והבו לה הלכך אע"ג דקנו מיניה צריך לאמלוכי ביה דלמא לא ניחא ליה דתטרוף ממשעבדי ת"י. ע"ש. ואין נראה דסתם קנין לכתיבה משמע בכל דבר אע"ג דטריף ממשעבדי:

הגהות וציונים

א] בכל הסוגיא צ"ל **פומבדיתאי** (דבש תמר, וכ"ה בדפו"ר): ב] בכמה ראשונים וכת"י **לה** (עי' רשב"א ב"ב קסז ע"א ובראשונים כאן): ג] צ"ל **יונתן** (פני יהושע ע"פ תוס' מנחות ל סוע"ב, וכ"ה בחלק מהכת"י בכל הסוגיא. וע"ע תוס' ר"ה יג ע"ב ד"ה אמר ר' יצחק), ועי' אילת אהבים: ד] [בחולין איתא **ר' יונתן**, ובמנחות איתא **ר' יוחנן**] (גליון) ועי' אות הקודם: ה] בדפו"י ובכת"י נוסף **כל**, וברשב"ם ב"ב ל"ג: ו] צ"ל **ארבעה** (באה"מ, וכ"ה בר"י אלמדרי ובר"ן וברש"י שברי"ף ובכת"י):

ליקוטי רש"י

ולכותב כל נכסיו לבניו. וכתב לאשתו קרקע כל שהוא, ולא פירש אם לפרעון כתובתה אם לשם מתנה דאי [illegible] לה דקנאי ודעתיד אנא למיקני אלא אבדה כתובתה מהני נכסים שאם לא יקנה הבעל נכסים אחרים הרי הפסידה שמאלו שנתן לבניו לא תגבה עוד דנתרצית להם במתנה זו הואיל ונתן גם לה קרקע כל שהוא וכדמפרש טעמא ואזיל וכגון שחלק להן ולה כל נכסיו אבל שייר אפילו חד דיקלא שלא חלק אותו אמרינן לקמן מגו דנחתא אדיקלא נחתא נמי אכולהו [רשב"ם ב"ב קלב.]. [המשך בסוף המסכת]

עין משפט נר מצוה

ט א מיי' פט"ז מהל' אישות הלכה ה סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' צה סעיף ז וסי' ק סעיף ב:
י ב מיי' שם הלכה ד סמג שם טוש"ע שם סי' צו סעיף א:
יא ג מיי' פ"ט מהל' שמיטה הלכה יג טוש"ע שם סימן קא סעיף א:
יב ד מיי' פ"ו מהלכ' זכיה הלכה ט סמג עשין פב טוש"ע שם סי' קו סעיף א:
יג ה מיי' פט"ז מהל' אישות הלכה ג סמג עשין מח טוש"ע שם סי' ק סעיף ב:
יד ו מיי' שם הלכה כג טוש"ע שם סימן קא סעי' א:
טו ז מיי' פי"ט שם הלכ' א סמג שם טוש"ע שם סימן קיא סעיף א:
טז ח מיי' שם הלכה ט טוש"ע שם סעי' יג:
יז ט י כ מיי' פט"ז שם הלכה יג טוש"ע שם סי' צו סעיף א:
יח ל מ מיי' פי"א מהל' מלוה ולוה הלכ' א סמג עשין נד טוש"ע ח"מ סי' לט סעיף ב ג:
יט נ מיי' פ"ג מהל' גירושין הלכה יב סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעיף טז [וברב אלפס גיטין פ"ו דף קעה ע"ב]:

תוספות רי"ד

למאי נ"מ למוכרת ולמוחלת ולמורדת ולפוגמת ולתובעת ולעוברת על דת ולשבח ולשבועה ולשביעית ולכותב כל נכסיו [לבניו] ולגבות מן הקרקעות ומן הזיבורית וכ"ז שהיא בבית אביה ולכתובת בנ"ד. פי' למוכרת שהמוכרת כתובה לבעלה או מוחלת כתובתה לבעלה מחלה ומכרה את הכל לפי שהכל קרוי כתובה ולא אמרינן דלא איקרי כתובה אלא מנה ומאתים. **ולמורדת.** דתנן לקמן בפירקין המורדת על בעלה פוחתין מכתובתה עד כמה הוא פוחת עד כנגד כתובתה ול"ת עד כנגד מו"מ לחודייהו אלא גם התוס' פוחתין והולכין. **ולפוגמת.** בפ' הכותב תנן הפוגמת כתובתה לא תפרע אלא בשבועה שאם פגמה תוספת נמי כגון שאמר' התקבלתי מן תוס' דינר אף זו פוגמת כתובתה היא ואם טוען בעלה כל כתובתך התקבלת לא תגבה אלא בשבועה. **ולתובעת.** בפירקין דלעיל אמרינן התובעת כתובתה בב"ד א"ל מזונות וה"ה אם תבעה תוס' ולא כתובה. **ולעוברת על דת.** דאמרינן בהמדיר אלו יוצאין שלא בכתובה ועוברת א' מהן ולא תימא דוקא כתובת מו"מ אבל תוס' מתנה בעלמא הוא ולא הפסידה. **ולשבח.** דאמרי' בבכורות אין הבכור נוטל פי שנים בשבח ששבחו נכסים לאחר מיתת אביהן ואין האשה גובה כתובתה מן השבח שהשביחו הנכסים לאחר מיתת הבעל כלומר אם אין הנכסים שהניח הבעל כדי כתובה ולאחר מכאן השביחו לא תטול אלא במה שהניח לה הבעל והשבח ליתומים ומקולי כתובה שנו כאן אבל בע"ח גובה את השבח ותוספת נמי דינו ככתובה לא כבע"ח. **ולשבועה.** שהבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה דלא אתפשה בעלה צררי, ואע"ג דלא ניתנה כתובתה לגבות מחיים אפ"ה חיישינן דלמא צררי אתפסה, והנפרעת נמי שלא בפניו לא תפרע כתובתה אלא בשבועה א) אבל שט"ח שלא הגיע זמנו ליפרע גובה מן היתומים בלא שבועה חזקה אין אדם פורע אלא בזמנו ותוס' לא דמיא לחוב אלא לכתובה. **ולשביעית.** שאין שביעית משמטת את הכתובה כשאר חובות שהיא משמטת אא"כ פגמה וזקפה השאר במלוה דהויא להו כהלואה דעלמא כדאמרינן במס' גיטין ותוס' נמי לא משמטה. **ולכותב כל נכסיו.** דאמרי' בי"נ הכותב כל נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע כ"ש איבדה כתובתה ומוקי לה התם במחלק לפניה והיא שותקת דכיון דשתקה סמכא אההוא פורתא ואחולי' אוחלתיה ואבדה נמי גם התוס'. **ולגבות מן הקרקע.** פי' לא מיתמי קאמר שה"ה לכל שט"ח דמטלטלי דיתמי לבע"ח לא משתעבדי אלא מיני' כדאמרינן לקמן בפ' הכותב דכתובה לא גביא אפילו מיניה אם גירשה אלא מן הקרקע אבל בע"ח אפי' מגלימא דעל כתפי' ותוס' ככתובה דמיא. **ומן הזיבורית** אפי' מיניה ואילו ב"ח דינו בבינונית. **וכ"ז שהיא בבית אביה.** בפ' הנושא תנן כ"ז שהיא בבית בעלה במשך אלמנותה גובה כתובתה לעולם וכ"ז שהיא בבית אביה שלא היו עובדים אותה היתומים ולא זנין אותה גובה כתובתה עד כ"ה שנים ואם שתקה יותר מכן מחלה וכן התוס'. **ולכתובת בנ"ד.** כשם שנוטלת מו"מ כן נוטלת גם התוס': **איתמר כתובת בנ"ד פומבדיתאי אומרים לא טרפא ממשעבדי.** פי' מן הלקוחות שקנו אחר שנכתב כתובת אמן: **ירתון תנן.** בפירקין דלעיל. בני מתא

חשק שלמה על תוס' רי"ד א) אינו מובן דגבי נפרע שלא בפניו אין כ"מ בין כתובה לשט"ח ואולי דאם הוא בתוך זמנו יש חילוק.